

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně senátu Mgr. Petry Weissové a soudců Mgr. Martina Jakuba Bruse a JUDr. Jiřího Pally v právní věci žalobce: **gen. Ing. Z. Č.**, zastoupen JUDr. Lubomírem Müllerem, advokátem, se sídlem Symfonická 1496/9, Praha 5, proti žalovanému: **Ministerstvo obrany**, se sídlem Tychonova 221/1, Praha 6, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 5. 8. 2021, sp. zn. 021954/SD-80/OPM, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 31. 1. 2022, č. j. 58 Ad 18/2021-18,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá.**
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci a předcházející soudní řízení

[1] Rozhodnutím ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 021954/SD-78/25, žalovaný zamítl žalobcovu žádost ze dne 10. 6. 2021 o jednorázový přírůstek k důchodu podle nařízení vlády č. 51/1994 Sb., o nárocích osob, kterým byl odňat nebo snížen důchod podle dřívějších předpisů, a některých osob účastných soudní rehabilitace, (dále jen „nařízení vlády“). Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce námitky. Žalovaný však rozhodnutím ze dne 5. 8. 2021 těmto námitkám nevyhověl a své rozhodnutí ze dne 29. 6. 2021 v celém rozsahu potvrdil.

[2] Žalobce podal proti rozhodnutí žalovaného ze dne 5. 8. 2021 žalobu ke Krajskému soudu v Praze (dále jen „krajský soud“), který ji v záhlaví označeným rozsudkem zamítl.

[3] Krajský soud popsal, že žalobce byl propuštěn ze služebního poměru vojáka z povolání dnem 31. 1. 1971 z důvodů uvedených v § 21 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, (dále jen „zákon o mimosoudních rehabilitacích“), a to z funkce I. kategorie. Před ukončením služebního poměru byl žalobce ze stejných důvodů odvolán dne 1. 11. 1969 z funkce I. kategorie a ustanoven na nižší funkci I. kategorie. V roce 1977 žalobce byl odsouzen za trestný čin výtržnictví na 5 měsíců odnětí svobody a v roce

1982 za trestný čin pobuřování na 2 roky odnětí svobody. Usnesením Okresního soudu v Chomutově ze dne 27. 2. 1991, sp. zn. 3 T 125/90, a usnesením Okresního soudu v Pardubicích ze dne 26. 7. 1990, sp. zn. Rt 139/90, byly odsuzující trestní rozsudky zrušeny. Rozhodnutím Federálního ministerstva obrany ze dne 3. 9. 1991, č. j. 21954/31, byl žalobci podle § 132 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, (dále jen „zákon o sociálním zabezpečení“) a podle § 24 a § 27 zákona o mimosoudních rehabilitacích přiznán starobní důchod ve výši 3.800 Kč (tedy v maximální možné výši ve smyslu § 24 odst. 4 zákona o sociálním zabezpečení).

[4] Podle krajského soudu se ustanovení zákona o mimosoudních rehabilitacích a zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, (dále jen „zákon o soudní rehabilitaci“) vzájemně vylučují. Výši důchodu tak nelze vypočítat, případně upravit současně podle zákona o mimosoudních rehabilitacích a zákona o soudní rehabilitaci. To vyplývá výslovně z § 25 zákona o mimosoudních rehabilitacích, podle kterého se výpočet důchodu nebo úprava jeho výše podle § 24 zákona provede jen tehdy, je-li to pro občana výhodnější než podle obecných předpisů důchodového zabezpečení nebo než podle § 25 zákona o soudní rehabilitaci.

[5] S odkazem na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 5. 2021, č. j. 3 Ads 108/2018-29, krajský soud uvedl, že příplatek k důchodu podle § 25 odst. 7 zákona o soudní rehabilitaci představuje pouze alternativu k zápočtu dob podle odstavce 5. Nejde o nový nárok, jenž by se měl vztahovat i na osoby, které nemohlo jednání státu v rozporu s demokratickými principy v oblasti důchodového zabezpečení jakkoli poškodit. Jak § 25 odst. 1 až 6, tak § 25 odst. 7 zákona o soudní rehabilitaci představují podle krajského soudu pravidla pro výpočet či úpravu důchodu. Příjemce důchodu má možnost volby mezi zápočtem dob podle odstavce 5 a příplatkem podle odstavce 7. Krajský soud dodal, že § 25 odst. 8 zákona o soudní rehabilitaci označuje odstavec 7 za ustanovení upravující jeden ze způsobů úpravy výše důchodu. Uvedený výklad podporuje též skutečnost, že § 25 zákona o mimosoudních rehabilitacích odkazuje na § 25 zákona o soudní rehabilitaci jako celek, nikoli jen na některé jeho odstavce. Krajský soud uzavřel, že zákon o mimosoudních rehabilitacích vylučuje současnou aplikaci ustanovení upravujících důchod podle tohoto zákona a podle § 25 zákona o soudní rehabilitaci jako celku, tedy včetně odstavce 7.

[6] Nařízení vlády se podle krajského soudu vztahuje na osoby, které si na základě zákona o soudní rehabilitaci zvolili při úpravě důchodu příplatek k důchodu za každý měsíc vazby nebo výkonu trestu, ale tento příplatek jim nebyl přiznán vůbec nebo v plné míře, protože důchod spolu s tímto příplatkem ke dni provedení úpravy důchodu z tohoto důvodu nebo ke dni přiznání důchodu přesahoval nejvyšší výměru vyjádřenou v pevné částce 3.800 Kč měsíčně. To však není případ žalobce, neboť ten pro úpravu svého důchodu ze shora uvedených důvodů vůbec nemohl volit příplatek k důchodu ve smyslu § 25 odst. 7 zákona o soudní rehabilitaci, neboť jeho důchod byl vypočten a upraven podle zákona o mimosoudních rehabilitacích, který aplikaci § 25 zákona o soudní rehabilitaci *en bloc* vylučuje. I v případě, že by žalobci nebyla přiznána maximální výše důchodu, ale jeho důchod by byl vypočten podle zákona o mimosoudních rehabilitacích, protože by to pro něj bylo výhodnější, neměl by podle krajského soudu současně nárok na příplatek podle § 25 odst. 7 zákona o soudní rehabilitaci. Podmínky pro přiznání přídatku podle § 2 nařízení vlády tak nebyly splněny. Krajský soud shrnul, že byl žalobcův důchod vypočten a upraven podle zákona o mimosoudních rehabilitacích, proto již nepřichází v úvahu jeho úprava podle zákona o soudní rehabilitaci, a to ani prostřednictvím příplatku ve smyslu § 25 odst. 7 tohoto

pokračování

zákona, který představuje toliko alternativu k výpočtu a úpravě důchodu podle odstavců 1 až 6 téhož ustanovení.

[7] Podle krajského soudu bylo úmyslem zákonodárce satisfakce vyplývající z nezákonného věznění a ukončení pracovního poměru nekumulovat, ale vždy provést výpočet důchodu (resp. jeho úpravu) nejpriznivější pro jeho příjemce. Krajský soud připomněl, že žalobci byla již v roce 1990 v souvislosti s jeho soudní rehabilitací poskytnuta náhrada za ztrátu na výdělků po dobu vazby a výkonu trestu odnětí svobody, v roce 2001 pak jako politický vězeň obdržel jednorázovou částku podle zákona č. 261/2001 Sb. Žalobcovo nezákonné věznění bylo zohledněno též prostřednictvím příplatku k důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. a zvláštního příspěvku k důchodu podle zákona č. 357/2005 Sb. Skutečnost, že žalobce byl nezákonně vězněn a současně nezákonně propuštěn ze služebního poměru, tedy nebyla opomenuta. Krajský soud dodal, že si je plně vědom skutečnosti, že žádná finanční náhrada dostatečně neodčiní příkoří způsobené nezákonně perzekvovaným osobám zločineckým komunistickým režimem. Není však možno, byť i z morálně pochopitelných důvodů, nad rámec zákona rozšiřovat nároky, kterými historický zákonodárce zamýšlel uvedené křivdy zmírnit.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[8] Proti rozsudku krajského soudu podává žalobce (dále jen „stěžovatel“) kasační stížnost z důvodů, které podřadil pod § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, (dále jen „s. ř. s.“).

[9] **Stěžovatel** namítá, že nebyl postižen jen nezákonným skončením služebního poměru, nýbrž byl také nezákonně uvězněn (a následně rehabilitován). Žalovaný i krajský soud jeho nárok na příplatek k důchodu podle § 25 odst. 7 zákona o soudní rehabilitaci, potažmo o jednorázový přídavek k důchodu podle nařízení vlády, odmítli s tím, že vše mu už bylo přiznáno podle zákona o mimosoudních rehabilitacích a že pokud je pro něj výhodnější postup podle tohoto zákona, nárok podle zákona o soudní rehabilitaci nepřipadá v úvahu. Tento názor podle stěžovatele není správný, neboť jde o dvě různá řízení. Stěžovatel uplatnil nároky pramenící z mimosoudní rehabilitace podle zákona o mimosoudních rehabilitacích a potom samostatně nárok ze soudní rehabilitace podle § 25 odst. 7 zákona o soudní rehabilitaci. Stěžovatel nesouhlasí s tím, že by nárok podle zákona o mimosoudních rehabilitacích „pohltil“ nárok pramenící z jiných právních skutečností. Zdůrazňuje, že postup podle zákona o mimosoudních rehabilitacích si nezvolil s cílem vzdát se svých nároků podle zákona o soudní rehabilitaci, potažmo podle nařízení vlády. Stěžovatel se cítí diskriminován, neboť jeho nárok byl posouzen jen na základě zákona o mimosoudních rehabilitacích, jako by k jeho nezákonnému věznění a rehabilitaci podle zákona o soudní rehabilitaci vůbec nedošlo.

[10] **Žalovaný** ve svém vyjádření ke kasační stížnosti setrvává na právním názoru uvedeném v jeho rozhodnutí ze dne 5. 8. 2021 a je přesvědčen, že při rozhodování o nároku na přiznání jednorázového přídavku k důchodu podle nařízení vlády postupoval v souladu s platnou právní úpravou. Napadený rozsudek je podle žalovaného dostatečně a srozumitelně odůvodněn. Žalovaný navrhuje, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[11] Dříve, než mohl Nejvyšší správní soud přistoupit k posouzení důvodnosti kasačních námitek, musel se zabývat otázkou přijatelnosti kasační stížnosti, tj. zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele. Jedná se totiž o věc, v níž před krajským soudem rozhodoval specializovaný samosoudce (§ 31 odst. 2 s. ř. s.).

[12] Přijatelnost kasační stížnosti je obecně dána v případech, k nimž se judikatura doposud nevyjádřila, v nichž existuje judikatura rozporná (nejednotná), nebo je potřeba učinit judikaturní odklon. Dále přijatelnost zakládá rovněž zásadní pochybení krajského soudu, které mohlo mít dopad do hmotněprávního postavení stěžovatele (srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006-39, publ. pod č. 933/2006 Sb. NSS). Tato kritéria se uplatní i po novelizaci s. ř. s., která institut nepřijatelnosti kasační stížnosti rozšířila z věcí mezinárodní ochrany na všechny věci, ve kterých před krajským soudem rozhodoval specializovaný samosoudce (srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 6. 2021, č. j. 9 As 83/2021-28, publ. pod č. 4219/2021 Sb. NSS).

[13] Sám stěžovatel v kasační stížnosti neuvedl, z jakých důvodů považuje kasační stížnost za přijatelnou, což však Nejvyššímu správnímu soudu nebrání, aby takovou úvahu provedl sám. Vzhledem k tomu, že se kasační stížnost dotýká právních otázek, které dosud nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu, je dán podstatný přesah vlastních zájmů stěžovatele a kasační stížnost je ve smyslu § 104a s. ř. s. přijatelná.

[14] Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu v rozsahu podané kasační stížnosti (§ 109 odst. 3 věta před středníkem s. ř. s.) a z důvodů v ní uvedených (§ 109 odst. 4 věta před středníkem s. ř. s.). Ve věci rozhodl bez nařízení jednání za podmínek vyplývajících z § 109 odst. 2 věty první s. ř. s.

[15] Kasační stížnost není důvodná.

[16] Předmětem správního řízení byla stěžovatelova žádost o jednorázový přírůstek k důchodu podle nařízení vlády. Podle § 2 odst. 1 nařízení vlády platí, že *osobám, které byly v době od 25. února 1948 do 17. listopadu 1989 pravomocně odsouzeny nebo byly ve vazbě a jsou z tohoto důvodu účastny soudní rehabilitace a jimž není podle zákona o soudní rehabilitaci vyplácen příplatek k důchodu nebo je vyplácen ve snížené výměře jen proto, že ke dni přiznání spolu s důchodem převýšil nejvyšší výměru starobního důchodu stanovenou zvláštním předpisem, náleží jednorázový přírůstek k důchodu*. Z citovaného ustanovení vyplývají dvě základní podmínky pro vznik nároku na jednorázový přírůstek k důchodu. První podmínkou je pravomocné odsouzení nebo pobyt ve vazbě ve vymezeném období a skutečnost, že žadatel byl z tohoto důvodu účasten soudní rehabilitace. Tuto podmínku stěžovatel splňuje, což žalovaný nijak nezpochybnil. Druhá podmínka spočívá v tom, že žadateli není podle zákona o soudní rehabilitaci vyplácen příplatek k důchodu nebo je vyplácen ve snížené výměře jen proto, že ke dni přiznání spolu s důchodem převýšil nejvyšší výměru starobního důchodu. Tuto podmínku stěžovatel podle žalovaného nesplňuje.

[17] Zákon o soudní rehabilitaci (ve znění zákona č. 47/1991 Sb.) upravuje příplatek k důchodu v § 25 odst. 7, podle kterého platí, že *poškozený může žádat, aby mu byly místo nároků vyplývajících z ustanovení předchozích odstavců poskytnuty měsíční příplatky k důchodu v částce:*

pokračování

- a) 20 Kč za každý měsíc vazby a výkonu trestu odnětí svobody, ve kterém poškozený konal práce za zvlášť obtížných pracovních podmínek, které by odůvodňovaly jejich posuzování jako zaměstnání I. nebo II. pracovní kategorie,
- b) 15 Kč za každý měsíc vazby a výkonu trestu odnětí svobody v ostatních případech.

Příplatek k důchodu se poskytuje ode dne 1. 7. 1990, byl-li poškozený k tomuto dni poživitelem důchodu. Stane-li se poškozený poživitelem důchodu po tomto dni, poskytuje se příplatek k důchodu od přiznání důchodu. Příplatek k důchodu se vyplácí jen do výše, která spolu s důchodem nepřevyšuje nejvyšší výměru starobního důchodu stanovenou zvláštním předpisem.

[18] Charakterem příplatku k důchodu podle § 25 odst. 7 zákona o soudní rehabilitaci se Nejvyšší správní soud zabýval v rozsudku ze dne 18. 5. 2021, č. j. 3 Ads 108/2018-29. Vyslovil, že „z § 25 odst. 1 a 5 zákona o soudní rehabilitaci vyplývá, že odškodnění v oblasti důchodového zabezpečení mělo primárně sloužit k tomu, aby nebyla daná osoba znevýhodněna oproti jiným poživatelům dávek důchodového pojištění v důsledku toho, že jí bylo znemožněno pracovat. Příslušné doby se proto mají započítávat tak, jako kdyby se jednalo o výkon práce. I ze zařazení § 25 do oddílu šestého zákona o soudní rehabilitaci nazvaného „Odškodnění“ je zřejmé, že má jít o nahrazení újmy, která se daným osobám stala, oproti stavu, pokud by vůči nim nebylo postupováno v rozporu s principy demokratické společnosti. Příplatek k důchodu podle § 25 odst. 7 zákona o soudní rehabilitaci představuje pouze alternativu k zápočtu dob podle odst. 5. Nejde o zcela nový nárok, jenž by se měl vztahovat i na osoby, které nemohlo jednání státu v rozporu s demokratickými principy v oblasti důchodového zabezpečení jakkoliv poškodit“. Nejvyšší správní soud neshledal žádný důvod se od těchto závěrů v nyní řešené věci jakkoli odchýlit.

[19] Účastník soudní rehabilitace měl tedy dvě možnosti: buď mohl žádat, aby mu byly doby výkonu vazby a trestu započítány tak, jako by se jednalo o výkon práce, nebo mohl požádat o příplatek k důchodu podle § 25 odst. 7 zákona o soudní rehabilitaci. Vzhledem k tomu, že § 2 odst. 1 nařízení vlády hovoří o tom, že příplatek k důchodu „není vyplácen“ nebo „je vyplácen ve snížené výměře“, implicitně tím podle názoru Nejvyššího správního soudu vyjadřuje podmínku, že si dotyčný žadatel – účastník soudní rehabilitace – z uvedených dvou možností zvolil příplatek k důchodu. Pojem *vyplácen* (výplata) totiž předpisy sociálního zabezpečení spojují výhradně s přiznanou dávkou, tedy v daném případě s dávkou, kterou si účastník soudní rehabilitace zvolil ze zákonem nabízených možností.

[20] Ke stejnému závěru dospěla také odborná literatura, podle které „druhá část nařízení vlády (ust. § 2) se vztahuje na ty osoby, které na základě zákona [...] o soudní rehabilitaci (příp. po jeho novele provedené zákonem č. 47/1991 Sb.), si zvolily při úpravě důchodu příplatek k důchodu za každý měsíc vazby nebo výkonu trestu, ale tento příplatek jim nebyl přiznán vůbec nebo v plné míře, protože důchod spolu s tímto příplatkem ke dni provedení úpravy důchodu z tohoto důvodu nebo ke dni přiznání důchodu přesahoval nejvyšší výměru vyjádřenou v pevné částce, tedy 3800 Kč měsíčně“ (srov. Voříšek, V. Další odčinění křivd. Sociální politika č. 4/1994, dostupné v ASPI).

[21] Stěžovatel si však příplatek k důchodu podle § 25 odst. 7 zákona o soudní rehabilitaci nezvolil, resp. o tento příplatek nepožádal, a ani nemohl. Pro stěžovatele byl totiž výhodnější postup podle § 24 zákona o mimosoudních rehabilitacích, který má podle § 25 téhož zákona přednost. Stěžovatel na základě § 24 zákona o mimosoudních rehabilitacích splnil ke dni 13. 7. 1986 (dovršení věku 55 let) podmínky pro přiznání starobního důchodu I. kategorie

(srov. osvědčení ze dne 24. 5. 1991) a poté jako účastník mimosoudní rehabilitace požádal o přiznání starobního důchodu, který mu byl přiznán od 1. 8. 1991.

[22] Nejvyšší správní soud souhlasí s krajským soudem, že v případě, kdy je pro žadatele výhodnější postup podle zákona o mimosoudních rehabilitacích, je vyloučena aplikace zákona o soudní rehabilitaci. Toto pravidlo vyplývá z § 25 zákona o mimosoudních rehabilitacích, podle kterého *výpočet důchodu nebo úprava jeho výše podle § 24 zákona se provede jen tehdy, je-li to pro občana výhodnější než podle obecných předpisů důchodového zabezpečení nebo než podle § 25 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb.* Není přitom podstatné, že stěžovatel uplatnil nároky podle obou rehabilitačních zákonů samostatně, ani že postup podle zákona o mimosoudních rehabilitacích si nezvolil s cílem vzdát se nároků podle zákona o soudní rehabilitaci, potažmo podle nařízení vlády. V tomto případě totiž nejde o volbu rehabilitované osoby, nýbrž o to, co je pro ni objektivně výhodnější. Pokud je objektivně výhodnější aplikace § 24 zákona o mimosoudních rehabilitacích, jako tomu bylo v případě stěžovatele, důchod se vypočte nebo upraví podle tohoto zákona a zákon o soudní rehabilitaci se nepoužije.

[23] Lze tedy uzavřít, že stěžovatel nesplnil podmínky § 2 odst. 1 nařízení vlády, které má kompenzovat nižší výši příplatku k důchodu podle § 25 odst. 7 zákona o soudní rehabilitaci. Ten se však stěžovatele netýká, neboť nebyl odškodněn podle zákona o soudní rehabilitaci, ale podle zákona o mimosoudních rehabilitacích, což pro něj bylo výhodnější.

[24] Nejvyšší správní soud si je vědom toho, že stěžovateli bylo v minulosti veřejnou mocí ukrivděno a byl postižen nejen nezákonným skončením služebního poměru, nýbrž byl také nezákonným uvězněním. Účelem rehabilitačních zákonů a dalších navazujících předpisů však není poskytnout úplnou nápravu, nýbrž jen zmírnit některé z utrpených křivd, a to výhradně za podmínek, které tato právní úprava stanovila. Stěžovateli byly poskytnuty veškeré nároky podle zákona o mimosoudních rehabilitacích, což pro něj bylo výhodnější a zároveň to pokrylo i jeho nároky vyplývající ze zákona o soudní rehabilitaci. Nejde přitom o diskriminaci, neboť stejná pravidla platí pro všechny, kteří se nacházejí ve stejné situaci jako stěžovatel.

IV. Závěr a náklady řízení

[25] Lze tedy uzavřít, že Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost nedůvodnou, a proto ji podle § 110 odst. 1 *in fine* s. ř. s. zamítl.

[26] O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, a právo na náhradu nákladů řízení tudíž nemá. Žalovaný byl ve věci úspěšný, ale právo na náhradu nákladů ze zákona nemá. Nejvyšší správní soud proto vyslovil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladu řízení o kasační stížnosti.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. ledna 2024

pokračování

Mgr. Petra Weissová
předsedkyně senátu